

Weg met moslimradicalisme

14 JANUARI 2015 | Rik Coolsaet

Dertig jaar al hebben we in onze contreien te maken met wat ‘moslimradicalisme’ genoemd wordt. Maar de lessen die in het begin geleerd werden, zijn op de achtergrond verzeild geraakt, schrijft **Rik Coolsaet**. De beweegredenen liggen niet aan óf de samenleving, óf de islam; het is een complex, bizar fenomeen dat wortelt in een jongerensubcultuur.

Wat? Zonder een antwoord op de vraag waarom jongeren vertrekken, dreigen de aangekondigde maatregelen in het beste geval geen, en in het slechtste geval een tegenovergesteld effect te sorteren.

Wie van mening is dat het ‘moslimradicalisme’ het allergrootste gevaar is dat ons bedreigt, moet naar *Djihad* gaan kijken, van de hand van Schaarbekaar Ismaël Saïda. Het toneelstuk beschrijft het ontluisterende verhaal van drie jongeren met Marokkaanse wortels die naar Syrië trekken. De Koran hebben ze nooit gelezen en hun islam beperkt zich tot slogans. Afgaande op de reacties in de afgeladen volle zaal, blijkt het relaas heel herkenbaar voor het publiek in de Brusselse wijk waar het stuk speelt. ‘Bon djihad’, had de kaartjesknipper gezegd.

De gruwel in Parijs vorige week confronteert ons opnieuw met de vraag hoe het mogelijk is dat individuen zich te buiten gaan aan terreur en moord – en waarom jongeren uit België gaan vechten in een land dat ze niet kennen, in een cultuur die ze niet kennen, en waar een taal wordt gesproken die ze niet begrijpen (naar de woorden van Ben Hamidou, een van de acteurs in *Djihad*).

Het zijn vragen die de Brusselse politie zich dertig jaar geleden ook al stelde, toen ze als eerste in Europa (samen met haar Franse collega’s) geconfronteerd werd met de voorlopers van het jihadi-terrorisme. Frustratie als grondoorzaak van het terrorisme, zo was binnen die kringen toen vaak te horen.

Door zijn vroege ervaring met het jihadi-terrorisme bouwde België een heel eigen benadering op in de strijd tegen het terrorisme. Nadruk op grondoorzaken, achterhalen wat de betrokken individuen dreef en bedachtzaam omgaan met individuele vrijheden en rechtsstaat, die factoren waren de cruciale aanvulling van repressie en versterking

van de informatiepositie van de diensten. Zonder de voedingsbodem aan te pakken, zou voor elke opgerolde cel immers een nieuwe opduiken.

Koppelteken

Toen de Europese Unie na de terreuraanslagen van 2004 in Madrid haar contraterrorismestrategie uitstippelde, bevond België zich dan ook in het kamp dat 'preventie' als eerste prioriteit bevestigd wilde zien. Een aantal lidstaten daarentegen benadrukte repressie als het ultieme antwoord. Andere gingen op zoek naar een profiel van potentiële terroristen, gebaseerd op etnische afkomst en religieuze overtuiging. Politieke partijen maakten misbruik van de heersende sfeer om een koppelteken te suggereren tussen migratie, moslims, islam, radicalisme en terrorisme.

Vanaf 2006 werd ook in België het contraterrorisme geïnstitutionaliseerd. Op basis van een plan-R (R voor radicalisme) zag een reeks organen en initiatieven het leven. Het was een noodzakelijke stap, maar het Belgische contraterrorisme verloor in dat proces wel zijn eigenheid. Terwijl de Londense politie experimenteerde met haar Muslim Contact Unit en de Haagse politie met vertrouwenspersonen en -kanalen met de meest kwetsbare groepen, verdween 'preventie' uit het Belgische contraterrorisme-arsenaal.

Toen de eerste jongeren uit Vlaanderen en Brussel in de zomer van 2012 richting Syrië vertrokken, was dat heel snel geweten. Maar met die informatie gebeurde weinig. Pas in maart 2013, toen de Syriëgangers heel wat mediabelangstelling kregen, kwam preventie plots weer op de politieke agenda, in verspreide slagorde en met een flinke dosis improvisatie.

'Bizar fenomeen'

Iedereen worstelt met de vraag: waarom vertrekken die jongeren en wat kunnen we doen? De regering heeft opnieuw een resem repressieve voorstellen in petto, maar zonder een antwoord op de vraag naar het waarom riskeren sommige daarvan in het beste geval irrelevant te zijn en in het slechtste geval het probleem eerder te vergroten dan te verminderen.

Twee meningen botsen met elkaar. Voor de enen is het vertrek van jongeren het gevolg van een mislukte integratiepolitiek – waarvoor 'de samenleving' de schuld draagt. Voor de anderen ligt het probleem bij de islam en ligt het medicijn exclusief in handen van 'de moslims'. Beide stellingen roepen de vraag op: waarom zijn er dan zo onnoemelijk veel meer die niet vertrekken? Het is geen van beide. Het lijkt me zelfs niet zomaar een voortzetting van het klassieke radicaliseringsproces van de afgelopen decennia. Het is vager en diffuser. Een 'bizar fenomeen', zo noemde *Der Spiegel* de Syriëgang van jonge Duitsers.

Die is voor ons vandaag even bizar en even moeilijk te vatten als de contestatiebeweging en het extreemlinkse extremisme en terrorisme van de jaren zeventig. Gelet op de leeftijd van de vertrekkers, de snelheid van hun beslissing, de afwezigheid van een hecht netwerk van persoonlijke contacten en het soort boodschappen dat ze op sociale media posten, lijkt de Syriëgang ook ditmaal te wortelen in een jongerensubcultuur, tegen de

achtergrond van de specifieke maatschappelijke en internationale context van heden ten dage. Dat maakt het er niet gemakkelijker op, integendeel. Maar het betekent wel dat slogans over 'moslimradicalisme' ons niet verder helpen en dat simpele of snelle oplossingen niet bestaan. Maar het impliceert ook – en dat is veel belangrijker – dat iedereen een deel van de verantwoordelijkheid én van de oplossing in zich draagt.

Jambon in de Marollen

De barbaarse aanslagen in Parijs zijn niet het werk van uit Syrië teruggekeerde jongeren. Maar zij dwingen ons wel de vraag te stellen hoe ieder op zijn niveau en in zijn directe omgeving ertoe kan bijdragen om de voedingsbodem weg te nemen die sommige van onze jongeren gevoelig maakt voor de gewelddadige Utopia in Syrië. 'Le terreau de désespérance', zei de Franse schrijver Erik Orsenna dit weekend.

Minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon (N-VA) heeft beslist om te wachten op het vonnis in het Sharia4Belgium-proces vooraleer zijn nieuwe voorstellen neer te leggen. Nu dat met een maand werd uitgesteld, kan hij misschien zijn collega's van de deelstaten uitnodigen om samen naar *Djihad* te gaan? Februari, in de Marollen. Incognito.